

En moderne Madonna

af Svend Sørensen og Michael Vandet

Da Thisted blev købstad omkring år 1500, var det på initiativ af den katolske biskop. Det var derfor naturligt, at byen fik tildelt et udpræget katolsk byvåben. Da billedhuggeren Johan Galster langt senere skulle skabe et kunstværk til byen, valgte han at gengive dette byvåben i skulpturel form. Det er hans moderne Madonna, der er omdrejningspunktet i denne artikel.

»Og da jeg så statuen stå færdig hos bronzestøber Rasmussen i København, glædede jeg mig over Johans klare og nænsomme behandling af det mest traditionsrige af alle kunstneriske motiver. Hans Madonna er en dronning, sikker og let i holdning, som hun står dér med sin gyldne krone og i sit lange, klassiske klædebon, og dog en ung moderne kvinde, der med behersket stolthed kommer med sit barn på armen.«

Denne lovprisning af Madonna ligner ikke dem, vi kender fra gamle katolske bønnebøger. Ordene faldt da også så sent som i 1947 ved afsløringen af Madonna-statuen øst for Thisted Kirke. Beskrivelsen var rettet mod et moderne kunstværk, et monument over byen, snarere end den var tolkningen af et religiøst symbol. Kunstneren ønskede da også, at statuen skulle hedde »Thistedes Vartegn«, en betegnelse der imidlertid ikke har haft gennemslagskraft.

Skildringen af Madonna indgik i hovedtalen ved afsløringen søndag den 27. juli 1947. Taleren var Frederik Billeskov Jansen, der året før var blevet professor i litteratur ved Københavns Universitet. Som Thisted-dreng havde han ikke svært ved at tolke kunstværket efter dets hensigt, nemlig som et hjemstavnsmonument, skænket af Thyboforeningen i København. I sin tale gav han det følgende udtryk: »Der er en dyb samhörighed mellem barndommens første egn, hjemmet med de nærmeste omgivelser, og barndommens første person, mor.« Billeskov Jansen kom desuden ind på, at menneskers for-

hold til deres hjemstavn er mangfoldigt. Det er som forholdet til et menneske, man kender godt: aldrig konstant, men omskiftende, levende – og særlig levende, når man skilles for en tid for at mødes igen.

Jomfru Maria med barn kunne for første gang beskues i Thisted d. 27. juli 1947. Samme dag kunne man ved hendes side se F. J. Billeskov Jansen med hat.

Johan Galster i sit atelier i »Kunstnerbyen«, Grønnemoseallé 49, København NV. Året er sandsynligvis 1943, og den ufærdige skulptur til venstre er sikkert Madonna. Efter avisbillede.

Højtideligheden denne søndag blev indledt kl. 13 med, at de mange fremmødte sang redaktør Brunsgaards sang »Er det Vesterhavets Brusen«. Derefter trådte Thyboforeningens formand Søren Kabell frem til mikrofonen. Han var blevet formand året før og var købmandssøn fra Thisted, hvor faderen i mange år drev forretning på hjørnet af Korsgade og Strandgade. Søren Kabell bragte en hilsen fra de mange i København, som ikke kunne være til stede, og han takkede alle involverede. Derefter sang Thisted Sangforening under kantor Fredskilds ledelse »Moders navn er en himmelsk lyd«, inden Billeskov Jansen fik ordet.

Efter hovedtalen blev Magnus Sørensens »Vi hilser dig, vort skønne Thy« sunget af sangko-

ret. Derefter gik borgmester Søren Bjerregaard og auditor K. B. Hansen hen til den endnu til-dækkede Madonna. Sidstnævnte var formand for Thybofonden, som havde stået for indsamlingen af penge til monumentet. Med nogle få, velvalgte ord overdrog han monumentet til byen og fjernede klædet fra bronzestatuen. Dette klimaks på højtideligheden blev hilst med stort bifald.

Herefter læste Søren Kabell en hymne, der var skrevet af installatør Gunnar Eske Kristensen, København. Efter hymnen takkede borgmesteren på byens vegne for gaven. En særlig tak var der til Johan Galster og Brdr. Jensens Stenhuggeri, der havde fremstillet soklen. Festligheden sluttede med, at man sang Jens Søes »Stormslagene Hjemland«.

De fremmødte kunne nu kigge nærmere på Madonna, der stod ophøjet på den to meter høje sokkel. I samråd med Johan Galster havde arkitekt Sv. Eske Kristensen udført tegningen til soklen, som var blevet udhugget i én stor stenblok. Det store stenhuggerarbejde havde firmaet lagt i hænderne på Aage Ryming.

Soklens fod er omkranset af flade sten med en inskription udformet af Billeskov Jansen. Mod øst er Thyboforeningens formål med gaven udformet i tre fyndig ord:

FØDESTAVN
MODERS FAVN
HJERTETS SAVN

Den modsatte side af statuen er forsynet med en indskrift, der lyder: »*Barndomsbyen til Tak og Ære fra dem der rejste ud fra Thisted, Thy og Han Herred. Rejst af Thybofonden 1947.*« Året før blev inskriptionen bragt i Thyboforeningens blad og havde da tilføjelsen: »Johan Galster gjorde statuen.« Der er næppe tvivl om, at det er Galster selv, der har ønsket dette ændret, fordi han ikke alene ville tage æren for statuen. I dag kan man måske nok savne kunstnerens navn i forbindelse med statuen.

For at festdrikken ikke skulle blive for sød, dryppede Thisted Amtsavis dagen efter lidt malurt i bægeret: »*Afsløringen blev en smuk højtidelighed i sig selv, men der kunne måske nok fra byens side have været ofret lidt mere for selv arrangementet. Hvor var f.eks. flagalléen henne?*«

Efter afsløringshøjtideligheden samledes de tilrejsende gæster, sangerne og forskellige indbudte til et kaffebord, som byrådet havde inviteret til på Hotel Aalborg. Omkring 150 mennesker var forsamlet, og det skortede ikke på sange, festtaler og takkeord.

Atmosfæren af hjemstavn blev hængende over Thisted. Den følgende torsdag kom 125 gæster, som skulle deltage i et ugelangt hjem-

stavnstævne for hele landet. Byens hoteller var fuldt belagte, og Turistforeningen opfordrede private til at stille værelser til rådighed. Betalingen var 3 kr. pr. seng pr. nat.

Thyboforeningen tog først afsked med Madonna den 6. september, da en smalfilm fra afsløringen blev vist ved en fest med »gemytlig samvær og dans«.

En moderne skabelsesberetning

Første gang en større offentlighed fik kendskab til Madonna-statuen, var i Thisted Socialdemokrat d. 3. februar 1944. Avisen bragte på dette tidspunkt en serie artikler om thyboer i København skrevet af typograf Orla Abildgaard Jacobsen. Han havde besøgt kunstneren, der dengang var 33 år gammel og boede sammen med sin kone og to børn i den nye kunstnerby ved Søborg Mose - »*man føler sig hensat til Vejlerne ved Vesløs,*« skrev artiklens forfatter.

Galsters navn blev første gang kendt i offentligheden, da han i 1939 vandt en konkurrence om et mindesmærke for Roskildes grundlæggere Roar og Helge. I 1944 modtog han Kunstakademiets lille guldmedalje for gruppen »Mand og Kvinde«. Over for Abildgaard Jacobsen lagde han ikke skjul på, at han var umådelig glad for denne medalje.

»*Min far døde i 1922. Derefter var jeg et år hos købmand Valdemar Smith og kom derfra til Rungsted Kostskole.*« Så kortfattet omtalte Galster sin opvækst i Thisted i ovennævnte artikel. Men aner man ikke lidt af et drama bag de få ord? Johan var kun 12 år, da han mistede sin far, og moderen var død allerede året før.

Mange år senere, i 1982, skrev Johan Galster i Jul i Thy om sin familie. Han havde så at sige kun glade minder om sin far, sagfører Georg Galster. Men han skjulte heller ikke, at han kun havde kendt faderen fra én side. At der var flere sider, kom frem i et brev, hvor moderen

Johan Galster med den færdige Madonna i ler. Fra medlemsbladet »Thyboen« september 1945.

skrev, at Georg er, som han altid har været: humøret er op og ned, kun over for børnene er han altid den samme, den positive og glade far. Som det fremgik af en artikel her i årbogen

i 2008, fik sagfører Galster i juni 1922 en bøde for at have udgivet en utugtig bog. Mindre end to uger senere valgte han at tage sit eget liv, ifølge kirkebogen med gift.

Johan Galster blev student i 1928 og kom derefter i stenhuggerlære. Han stod dog ikke læretiden ud, fordi han i 1930 blev optaget på Akademiets Billedhugger-skole, hvor han opholdt sig i fire år.

Om sit møde med Madonna hos Johan Galster skrev Orla Abildgaard Jacobsen:

»Thisted by's vartegn, Moderen med Barnet, står på en fremtrædende plads i atelieret og er færdig fra kunstnerens hånd. Den har Johan Galster udført sammen med den unge Thisted-billedhugger Henning Wienberg Jensen, og de har udført arbejdet i Galsters atelier i København. Det var grosserer Søren Kabell, der sad i Thyboforeningens første bestyrelse, som fik initiativet til dette vartegn.«

Så dukker han op igen, denne Søren Kabell. På Østerbro i København havde han specialiseret sig i fabrikation af tørklæder og slips. Nævnes kan det også, at han var formand for den nystiftede forening »Kirsten Kjærs Venner«. Her i begyndelsen af 1944 oplyste Johan Galster, at det var over et år siden, grosserer Kabell fik ham til at lave dette vartegn. Hvis Madonnas skabelsesår skal hugges ud i sten, må valget falde på året 1943 – men støbt i 1946 og opstillet i 1947.

Allerede i november 1942 var der en notits i Thyboforeningens blad, hvor det oplystes, at foreningens fond, Thybofonden, arbejdede med planer om rejsning af en statue i Thisted udført af Johan Galster. Thybofonden var stiftet i januar 1942 med Kabell som kasserer. På et bestyrelsesmøde i oktober samme år omtales vartegnet første gang.

Grunden til at Galster ikke hørte noget fra Kabell i 1943, skal uden tvivl tilskrives samarbejdsvanskeligheder i Thyboforeningens bestyrelse. Enkeltsager var anledningen, men

grundlæggende var der tale om politiske og personlige modsætninger. Uroen kulminerede netop i 1943, i det for landet så turbulente år.

Thyboforeningen blev stiftet d. 2. oktober 1941 med Bertel Budtz-Müller som formand og grosserer Kabell som kasserer. Allerede i august 1942 modtog Kabell en opfordring fra den øvrige bestyrelse om at trække sig »af hensyn til samarbejdet i bestyrelsen og foreningens vækst i det hele taget.« Man bad ham dog fortsætte i Thybofonden, hvor man anerkendte hans indsats. Typisk for en sådan situation er referatet efterfulgt af et par blanke sider i protokollen, men tilsyneladende efterkom Kabell ikke straks opfordringen.

I februar 1943 meddelte Budtz-Müller pr. brev, at han trådte tilbage. På den efterfølgende generalforsamling d. 6. april stillede han igen op som formandskandidat. Kabell støttede hans modkandidat, der bl.a. fik følgende skudsmål: »De fleste store forretningsfolk har tendens til at smile mod syd.« Denne bemærkning fremkaldte protester, og ophavsmanden blev frataget ordet. Efterfølgende blev Budtz-Müller valgt som formand med 85 stemmer mod 77. Dirigenten fik imidlertid et ildebeholdende, og generalforsamlingen endte i kaos. »En generalforsamling som enhver ærlig thybo vil skamme sig over at have overværet,« hedder det som afslutning på referatet.

Efter disse stridigheder var der behov for samling, og Abildgaard Jacobsens artikel om Galster var uden tvivl en kærkommen lejlighed for Kabell til at komme videre mod nye mål.

Fra begyndelsen var det Søren Kabells mening, at Madonnaen skulle stilles op ved havnen. Det var ikke New Yorks Frihedsgudinde, der havde inspireret ham til denne placering, men fordi han selv var vokset op ved havnen. Selv havde Galster den idé, at hun kunne opstilles i Dragsbæk, hvor den påtænkte kystvej skulle begynde. Kystvejen lod dog vente på sig,

så man enedes om den nuværende placering, som de fleste vist vil kalde velvalgt.

Interviewet med Johan Galster satte skub i Søren Kabell. Da han fik kendskab til artiklen, ringede han til Orla Abildgaard Jacobsen. De var enige om, at sagen skulle fremmes, og så blev der taget fat. Kabell fik nu nogle travle dage med at kontakte »landsmænd«. Alle var enige om, at det var noget, alle thyboer i København kunne samles om.

I maj 1944 var sagen til behandling i Thybofondens bestyrelse, hvor det oplyses, at udgifterne til selve monumentet ville beløbe sig til 15.000 kr. Galster skulle have et honorar på 7.400 kr., og støbningen ville koste 7.600 kr. I samme måned omtaler Thyboforeningens blad *Thyboen* de konkrete planer for første gang.

Indsamlingen til statuen skete som nævnt via Thybofonden. Den 11. december 1944 indbød fonden til et lysbilledforedrag om det gamle Thisted med Henry E. Petersen. Efter foredraget blev der gjort rede for den påtænkte indsamling til et vartegn i Thisted. Samme dag indkom de første bidrag, i alt 1040 kr. Dertil kom 88 kr. for salg af mærkater med Thistedes byvåben til 2 øre pr. stk. De fremmødte blev lokket med løfte om, at bidragyderne ville blive nævnt i *Thyboen*, og at en samlet fortegnelse ville blive afleveret til Thisted sammen med statuen.

I 1945 var der i martsnummeret af *Thyboen* vedlagt giroindbetalingskort. De blev flittigt brugt, og i de følgende måneder kunne man se bidragydernes navne i bladet. Bidragenes størrelse blev også nævnt, og Søren Kabell gik i spidsen med et beløb på 1000 kr. De øvrige ydede dog langt mindre, og bidrag på 10 kr. var hyppigt forekommende. For at fremme indsamlingen blev der fremstillet en fin tryksag, hvor kasserer S. Kabell optrådte med adresse, telefonnummer og girokonto. Det var også muligt at give tilsagn om et årligt beløb over f.eks. fem år.

Modstående side: Madonna som statuette. Thyboforeningens medlemmer kunne erhverve et nummereret eksemplar for 65 kr. Ydby-digteren Hans Bakgaard købte nr. 51, som nu opbevares på Thisted Museum.

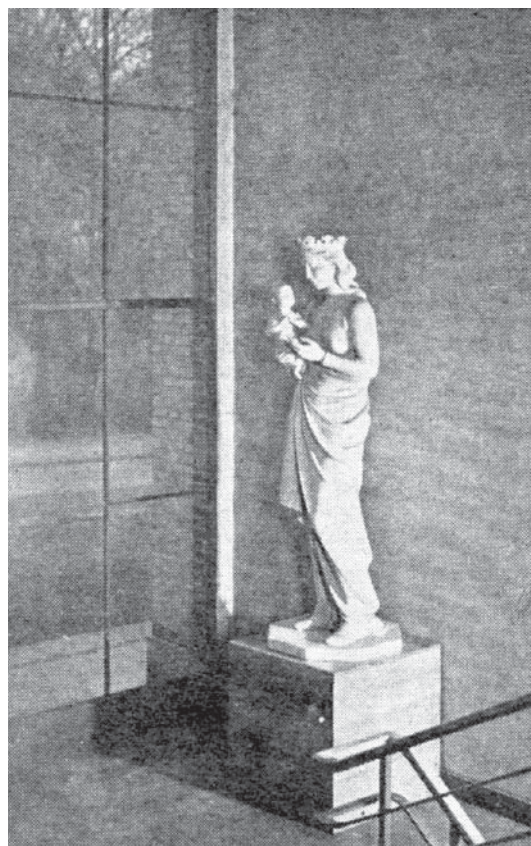
Foto: Henrik Bolt-Jørgensen.

Som et led i indsamlingen blev der fremstillet 300 statuetter af Madonna. På et bestyrelsesmøde i januar 1946 blev det besluttet, at de første 100 nummererede eksemplarer skulle koste 100 kr. pr. stk. – dog således at medlemmer af Thyboforeningen kunne erhverve dem for 65 kr. Prisen for de unummererede eksemplarer fastsattes ligeledes til 65 kr. Forhandlere skulle have en tredjedel i fortjeneste. Ifølge martsnummeret af *Thyboen* kunne den 25 cm høje figur fås i bronze og i en »grønlig udførelse«. I regnskabet for 1946 figurerer en udgift på godt 7300 kr. til statuetter, og i 1948 var der endnu ca. 100 i behold, så der annonceres med statuetten til en pris af 35 kr. I 1950 modtog Johan Galster 250 kr. som afgift på solgte statuetter, hvilket uden tvivl svarer til 10 kr. pr. stk. Selv om statuetten ikke blev en stor overskudsforretning, så må vi retfærdigvis sige, at mange i årenes løb har glædet sig over det smukke syn i deres hjem.

Den 16. august 1945 blev Madonna præsenteret i ler for pressen og en indbudt kreds. »Både strenghed, klarhed og følsomhed gør sig gældende i statuens smukke klassisme,« skrev Nationaltidende. Hun var nu klar til at blive støbt i gips og derefter i bronze. Planen var, at bronzeafstøbningen skulle stilles op i Thisted året efter. I juni 1946 kunne *Thyboen* da også meddele, at Johan Galster var i gang med at færdigbehandle eller ciselere bronzen. Men sådan skulle det ikke gå. Det viste sig, at byrådet ikke kunne tage imod gaven på dette tidspunkt, fordi tilladelsen til opstillingen ikke var på plads hos de kirkelige

myndigheder. Soklen kunne heller ikke nå at blive færdig.

Thyboforeningen havde satset på den 21. juli 1946, men en måned før måtte *Thyboen* udkomme som ekstranummer for at aflyse arrangementet. For at råde bod på skaden blev den færdige Madonna udstillet hos bronzestøber Rasmussen i Rådmandsstræde i København, hvor man kunne besøge hende hver dag i perioden 7.-14. juli. Her er hun formentligt blevet stående, indtil Thybofonden d. 19. maj 1947 besluttede snarest at sende hende med jernbane til Thisted. Da hun blev stillet op ved kirken, rundede de indkomne støttebidrag lige

Gipsmodellen af Madonna opstillet i bibliotekets forhal. Trykt efter forsiden på bibliotekets beretning for året 1948-49.

akkurat 5.000 kr. I den forbindelse skal det bemærkes, at Thisted byråd påtog sig udgifterne ved opstillingen, herunder soklen.

Af tekniske årsager blev Madonna først støbt i en gipsudgave, som er anvendt til udformningen af støbeformen. Den sidste, forfinede forarbejdning er sket i gipsen. Lag på lag kunne lægges på og skrubes af over en længere periode.

Gipsudgaven af Madonna blev i 1947 overdraget til Thisted Bibliotek, hvor den i mange år kunne ses i forhallen. I 1983 blev den sat ned i kælderen for at beskytte den mod yderligere slidtage, idet udsatte dele som fingrene allerede var beskadiget. Da biblioteket i 1989 inddrog underetagen til publikum, blev gipsfiguren overdraget til museet, som fik den anbragt i den gamle toldbod. Herfra blev den i 1996 hentet op i rådhuset på Store Torv, hvor der

var en udstilling med gamle Thisted-drenge, og altså også Johan Galster. I forbindelse med renoveringen af rådhuset blev figuren i 2008 flyttet til museets magasin i Vang, hvor den lever en stille og beskyttet tilværelse.

Svend Sørensen

Født 1949. Lærereksamen 1973. Siden 1976 museums-pædagog ved Museet for Thy og Vester Hanherred.

Michael Vandet

Født 1959. Museumsassistent ved Museet for Thy og Vester Hanherred.

Kilder

Johan Galster: Barn i Thisted og Hansted, Jul i Thy 1982.

Knud Sørensen: Om Galster og hans forlag, Historisk Årbog 2008.

Protokoller fra Thyboforeningen og Thybofonden. Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

Thyboforeningens blad *Thyboen*.

Thisted Amts Tidende, Thisted Amtsavis, Thisted Socialdemokrat.

Citaterne er gengivet i moderne retskrivning.